

Asia: VN/25156/2023

Työryhmän arviomuistiolounnos: data retention -lainsäädännön täsmentämisen vaihtoehtoista

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot arviomuistiosta

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt Tullin lausuntoa työryhmän arviomuistiolounnoksesta data retention -lainsäädännön täsmentämisen vaihtoehtoista. Tulli kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja lausuu asiasta kunnioittaen seuraavaa:

Arviomuistiolounnoksen taustatekijöihin liittyen Tulli toteaa kansallisen välitystietojen säilyttämisvelvollisuutta koskevan sääntelyn tarkastelun olevan sinällään perusteltua ottaen huomioon sen jännitteisyys unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntöön nähden. Tullin ja muiden esitutkintaviranomaisten toimintaympäristön voidaan kuitenkin todeta muuttuneen voimakkaasti ajankohdasta, johon unionin tuomioistuimen aihepiiriä koskeva oikeuskäytäntö ajoittuu. Sekä turvallisuus- että rikostilanne on merkittävästi muuttunut ja monimutkaistunut tilanteessa, jossa kansalliseen turvallisuuteen kohdistuu poikkeuksellista ulkoista painetta ja uhkaa.

Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on välitystietojen säilyttämisen hyväksyttävyyttä arvioitaessa tehty osittainen erottelu sen suhteen, hyödynnettäisiinkö tietoja vakavien rikosten tutkinnassa vai kansallisen turvallisuuden alalla. Käytännössä sen etukäteinen arviointi, hyödynnettäisiinkö tietoja myöhemmin vakavien rikosten torjunnassa vai kansallisen turvallisuuden nimissä, on kuitenkin haastavaa. Samalla turvallisuus- ja rikosasiat ovat entistä enemmän liittyneet toisiinsa esimerkiksi kansainvälisiä pakotteita koskevissa tapauksissa. Tehokkaan rikostorjunnan ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi on olennaista, että viranomaisilla on myös jatkossa tosiasiallinen mahdollisuus hyödyntää välitystietoja takautuvasti riippumatta siitä, onko kyse vakavien rikosten tutkinnasta vai kansallisen turvallisuuden alaan liittyvistä asioista.

Esiteltyjen säilytysvelvollisuuden toteutusvaihtoehtojen tehokkuus ja toteuttamiskelpoisuus

Miten arvioitte arviomuistiossa esiteltyjen säilyttämistoimenpiteiden tehokkuutta ja toteuttamiskelpoisuutta?

Unionin tuomioistuin ei ole hyväksynyt rikosten torjumiseen ja rikosvastuun toteuttamiseen liittyvää välitystietojen yleistä ja erotuksetta tapahtuvaa säilyttämisvelvollisuutta. Sen sijaan mahdollisena on pidetty välitystietojen kohdennettua säilyttämisvelvollisuutta, joka on rajattu esimerkiksi henkilöiden ryhmien mukaan tai maantieteellisen kriteerin avulla. Lisäksi on edellytetty säilyttämistoimenpiteen ajanjakson täysin välttämättömään rajoittamista

Tulli katsoo, että rikostorjunnan kannalta tehokkaana toimenpiteenä ei voida pitää säilyttämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien henkilöiden tarkkaa rajaamista yksinomaan henkilön aikaisempaan käyttäytymiseen tai rikostaustaan perustuen. Tällainen henkilöpiirin rajaaminen käytännössä poistaisi viranomaisilta mahdollisuuden kohdistaa takautuvaa televalvontaa henkilöihin, jotka eivät omaa aikaisempaa taustaa vakavista rikoksista. Toisaalta tiettyyn IMEI-koodiin tai liittymännumeroon perustuvan henkilöperusteisen säilyttämisen tehokkuutta olennaisesti heikentää myös kohdehenkilöiden rajoittamaton mahdollisuus vaihtaa liittymiä ja telepäätelaitteita taikka käyttää toiselle henkilölle rekisteröityä laitetta tai liittymää. Tietosuojan ja –turvan näkökulmasta ongelmallisina voidaan pitää myös teleyrityksille muodostuvia laajoja tietokantoja viranomaisten erityisen mielenkiinnon kohteena olevista ja rikostaustan omaavista henkilöistä.

Alueperusteisesti kohdennetun säilyttämisen keskeiset haasteet puolestaan liittyvät säilyttämisen kriteerien julkisuuteen ja kohdehenkilöiden liikkumiseen määritellyn alueen ulkopuolelle. Arviomuistiossa esitetyn perusteella kohdennetun säilyttämisen kriteerit tulisi määritellä lainsäädännössä, joten kriteerit, joihin maantieteellisesti kohdistettu säilyttämismääräys voidaan kohdistaa, olisivat julkisia. Tietojen julkisuuden johdosta rikolliset voisivat huomioida säilyttämismääräyksen piirissä olevat alueet rikollisessa toiminnassaan ja alueita karttamalla välttämään takautuvan televalvonnan kohteeksi joutumisen.

Säilyttämistoimenpiteen ajanjakson rajoittamiseen liittyen Tulli toteaa, että Tullia, kuten muitakin esitutkintaviranomaisia koskee esitutkintapakko, jonka nojalla viranomaisen tulee tutkia kaikki sellaiset rikokset, jotka eivät ole vanhentuneita. Pelkästään Tullin tutkimien perusr rikosten rikoslaissa säädetty vanhentumisaika on 2-5 vuotta, mikä merkitsee, että teleoperaattorien säilyttämisvelvollisuus kattaa nykyisessä muodossaan ainoastaan osan vanhentumisesta. Mikäli säilyttämisaikaa edelleen lyhennettäisiin, voisi se käytännössä johtaa tilanteisiin, joissa välitystietoja ei yhä useammin olisi enää saatavilla rikosepäilyn tullessa viranomaisten tietoon viiveellä.

Välitystietojen säilyttämisvelvollisuuden rajaaminen edellä kuvatuilla tavoilla henkilö- tai alueperusteisesti ja ajankohdallisesti voisi vaikuttaa kielteisesti viranomaisten mahdollisuuksiin torjua rikoksia ja toteuttaa rikosvastuuta sekä suojata kansallista turvallisuutta. Välitystietojen merkitystä tullirikosten torjunnassa ja tutkinnassa kuvastaa niin ikään televalvonnan käytön vuosittainen kasvu Tullin rikostutkinnassa. Etenkin laittomassa tavaraliikenteessä (pikakuriiripalvelut) teleliittymiä käytetään poikkeuksetta niin lähetysten seurantaan, vastaanottoaikan muunteluun kuin todellisen vastaanottajan salaamiseenkin. Mahdollinen Pre-paid liittymien rekisteröintivelvoite korostaisi entisestään tarvetta säilytysvelvoitteen nykyisen tason

säilyttämiseksi, sillä tunnistautumisen edellyttäminen Pre-paid liittymää hankittaessa voisi luoda liittymille jälkimarkkinat, mikä voisi aiheuttaa lisätyötä todellisen käyttäjän osoittamisessa.

Onko arviomuistiossa käsitelty joitain näkökulmia puutteellisesti?

-

Puuttuuko arviomuistioluonnoksesta jokin arviointia edellyttävä säilyttämistoimenpide tai mahdollinen kohdentamiskriteeri?

-

Säilytysvelvollisuuden arvioinnin yleiset kysymykset

Huomiot teleyrityksen määritelmästä / säilytysvelvollisen yrityksen määritelmästä

-

Huomiot säilytettävien tietoluokkien määritelmästä

-

Huomiot säilytettävien palveluluokkien määritelmästä

-

Esiteltyjen toteutusvaihtoehtojen vaikutukset

Millaisia vaikutuksia esiteltyistä toteutusvaihtoehdoista arvioitte seuraavan viranomaisille?

-

Millaisia vaikutuksia esiteltyistä toteutusvaihtoehdoista arvioitte seuraavan yrityksille? Millaisia järjestelmämuutoksia arvioitte eri toteutusvaihtoehdoista seuraavan? Arvioitteko esiteltyistä toteutusvaihtoehdoista seuraavan muita kuin järjestelmien uudistuksesta johtuvia kustannuksia?

-

Kulujen korvaamisesta (SVPL 299 §)

Miten kuvaisitte toimintaympäristön muutoksia ja veloitteiden kumulatiivisia vaikutuksia nykyisin voimassa olevan sääntelyn valmisteluajankohtaan verrattuna? Mahdollisuuksien mukaan pyydämme kuvaamaan esimerkiksi tietopyyntöjen määrän suhteellista muutosta edellisen 10 vuoden ajalta.

-

Tarve EU-tason sääntelylle

Tulisiko välitystietojen säilytysvelvollisuutta koskevaa sääntelyä harmonisoida EU-tasolla?

-

Muut huomiot

-

Halonen Johanna
Tulli.fi